

Synspunkt

Ved Jørgen Hammer

Fmd. for Bornholmske Borgerforeningers Samvirke

Landdistriktsforum og vælgermøde

Den 3. november 2009 afholder Bornholmske Borgerforeningers Samvirke - BBS vælgermøde i Åkirkebyhallerne. Temaet er meget naturligt vilkårene for lokalsamfundenes udvikling, borgerinddragelse og dialogen med regionskommunen.

Det var temaer, som man behandlede i Bornholms Landdistriktsforum på et møde på Kannikegård den 30. September 2009. Her havde et halvt hundrede borgere, politikere og embedsmænd sat hinanden stævne for at sætte fokus på borgerinddragelse.

På mødet i Bornholms Landdistriktsforum var borgernes anbefaling til politikerne dialog (og ikke kun information) og en tidlig inddragelse. Der var et udbredt ønske om at "blive taget med på råd" på en formaliseret måde. Hvorfor skal vi opleve gentagne kriser og frustrationer? Vi tro på, at en løbende dialog, der fokuserer på de større temaer, der står for at skulle træffes beslutning om, kan bidrage med konstruktive idéer og give et bredt ejerskab til løsninger og en forståelse for de givne rammevilkår.

Hele processen om borgerinddragelse er en udløber af regionskommunes landdistriktspolitik fra november 2005, hvor borgerinddragelse er den ene af de to hovedmålsætninger. I handlingsplanen er der således udtrykt ønske om:

"at få et overblik over og formulere en samlet strategi for borgerinddragelse, herunder brugerdemokrati, lokaldemokrati og projektdemokrati, som anbefalet i regeringens tænketank om nærdemokrati, september 2005. Serviceeftersynet kan også bruges til at afdække eventuelle behov for kompetenceudvikling af de borgere, der er medlemmer af diverse råd".

Ansættelsen af en bornholmsk landdistriktscoach med støtte fra Indenrigs- og Sundhedsministeriets landdistriktspulje, LAG Bornholm og Bornholms Regionskommune falder i tråd med landdistriktspolitikken. Landdistriktscoachen har siden ansættelsen gennem spørgeskemaer til borgerforeninger/byting/fællesråd og gennem indhentning af erfaringer fra borgerinddragelse i andre kommuner arbejdet på et oplæg til, hvordan borgerinddragelse kan gribes an (se www.borgerforeninger.dk).

Høringsdemokrati eller borgerinvolveringsdemokrati

Det bliver den kommende kommunalbestyrelse, der på baggrund af oplægget og meldingerne fra Bornholms Landdistriktsforum skal vedtage den endelige formulering af en bornholmsk strategi for borgerinddragelse – gerne i dialog og forståelse med BBS.

Men opgaven er ikke lige til. Mange danske kommuners landdistriktspolitik afspejler forventninger til fortsat vækst og udvikling, og så er politikken ikke så farlig. Men i en bornholmsk sammenhæng præget af årtiers vedvarende afvandring og dermed vigende beskatningsgrundlag, har mange lokalsamfund grund til bekymring, når det gælder fastholdelsen af en rimelig offentlig og privat service. Bekymringer bliver til frustrationer og vrede, når løsninger, der betyder tab af værdier i lokalsamfundet, bliver trukket ned over hovedet på borgerne. Vi tror ikke på, at indyendinger i forbindelse med høringer sent i en proces har mange chancer for at påvirke udfaldet. Og har vi ikke noget ejerskab til løsningerne, vil den mentale afstand mellem borgene og politikerne og embedsmændene være tilbøjelig til at vokse. Nogle vil sige, at der graves grøfter.

Vi har ikke råd til at grave sådanne grøfter. Derfor var anbefalingen på Landdistriktsforum, at man skulle gå fra et ”høringsdemokrati” til et ”borgerinvolveringsdemokrati”. Vi skal bruge hinanden som ”partnere” og ikke se hinanden som modstandere. Vi skal ikke tænke i ”best practice” men i ”best future practice” og tænke fremadrettet. Gerne på en måde, der samler alle kreative idéer fra de mange ressourcepersoner i det bornholmske samfund omkring opgaven at tegne drømme, så de bliver tilgængelige for alle og så alle kan forstå dem.

Vi skal blive bedre til at skabe konsensus mellem ønsket om kvalitet i service og ønsket om nærhed. Men vi vil ikke have kvalitet i service på bekostning af en centralisering, der samler alt i Rønne. Fordi en unik egenart på Bornholm er de mange lokalsamfund, som gør vores lille verden rig og mangfoldig. Samtidig er det en vigtig forudsætning for turistens opfattelse af øen som en spændende destination, at den er præget af levende samfund. Vi må ikke ende med ”sommerkulisser”, der tegner et forlystelsesparkagtigt billede af noget, man vil bilde vore turister ind, er den ægte vare.

Såvel kommunen som borgerne skal være åbne for løsninger, der samtænker og leverer serviceydelser på nye kreative måder for at fastholde en basal service trods behovet for besparelser. Idéerne kan opstå i en dialog, hvor det er et politisk ledelsesansvar at sørge for, at folk føler, at det gør en forskel at involvere sig.

Bornholmske erfaringer

Fordi Bornholm var på forkant med kommunesammenlægningerne, høstede man også her de først erfaringer med, hvordan relationen mellem den nye storkommune og lokalsamfundene havde udviklet sig. Derfor bad BBS i 2005 Center for Regional- og Turismeforskning om at gennemføre en undersøgelse af de bornholmske borgerforeningers erfaringer med kommunesammenlægningen. Rapporten, der var finansieret af Indenrigs- og Sundhedsministeriets Landdistriktspulje, tegnede et næsten overraskende billede af en gnidningsfri proces, hvor langt hovedparten af borgerforeningerne var meget godt tilfredse med deres relation til den nye regionskommune, hvor

man oplevede en oprigtig interesse og opmærksomhed på både politisk og administrativt niveau. Og medens de nye politikere følte, at kommunesammenlægningen havde gjort afstanden mellem lokalsamfund og kommune længere, havde flertallet af borgerforeningerne ikke den samme oplevelse – til tider tværtimod.

Det skal i den forbindelse siges, at borgerforeningerne i 2001-2002 ved tre møder på Bolsterbjerg drøftede øens fremtidige struktur og med stort flertal anbefalede en kommunesammenlægning. Så man følte måske et vist medejerskab til resultatet. Et andet vigtigt aspekt var, at de tre udvalgsformænd Leif Olsen, Jacob Kjølner og Bjarne Hartung Kirkegaard i 2003 gennemførte en møderunde til samtlige lokalsamfund, hvor aktuelle problemstillinger blev drøftet, og hvor der blev skabt en positiv forventning om den fremtidige dialog.

Men i årene efter er det gået tilbage. Høringen omkring nedlæggelsen af en række valgsteder efterlod kun plads til bemærkninger omkring nogle marginale grænsedragninger. Reorganiseringen af Bornholms Brandvæsen blev grebet uheldigt an og trak unødigt i langdrag. Indskrænkningerne i øens borgerservice voldte kvaler og helt galt gik det med sagen om Klippen, hvor et stort set enigt lokalsamfunds modvilje mod planerne blev tilsidesat. Den smertelige ændring af skolestrukturen blev fra starten grebet rigtigt an og intentionerne i det endelige forslag afspejler viljen til at fastholde en decentral struktur inden for rammerne af en distriktsmodel, der dog ikke helt er faldet på plads, bl.a. fordi de enkelte skoler ikke længere har en selvstændig skolebestyrelse. Det generelle billede er, set med borgerforeningernes øjne, at det er gået tilbage med borgerinddragelsen i de afgørende sager og at man mere og mere heller til et ”høringsdemokrati” og ikke til et ”involveringsdemokrati”.

Hvorfor bruge tid og kræfter på brugerråd, høringsvar, udviklingsforslag osv, hvis de ikke bruges og ikke tages alvorligt er den generelle opfattelse. Nedenstående tre udsagn er alle fra debatten på Kannikegård:

- ”borgerinddragelse er helt nødvendig for at få lokalsamfundet til at fungere optimalt. Det giver engagerede borgere og frigør mange lokale ressourcer, som kommunen kan trække på.

- borgerinddragelse skal tilbydes på samme niveau i alle lokalsamfund. Mistillid til ”systemet” trives bedst, når borgerinddragelsen er tilfældig og forskellig fra by til by.

- borgerinddragelse koster ressourcer. Det er let politisk at beslutte, at der skal være udstrakt borgerdeltagelse. Men at gennemføre det på en måde, som giver gensidig tillid og positive resultater, kræver mandskabsressourcer. Men også medarbejdere, som selv ser positivt på denne del af opgaven og ikke blot ser den som en besværlig, tidkrævende og lidt nødtvungen opgave.

- borgerinddragelse kan frigøre ressourcer, idet der lokalt ofte er veluddannede resourcepersoner, der er villige til at gøre et stort stykke frivilligt og ulønnet arbejde. Som eksempel kan nævnes, at vi i forbindelse med områdefornyelsesprojektet har set flere eksempler på, at lokale kræfter er gået ind og har taget ansvar i forbindelse med såvel fundraising opgaver som byggestyring”

Ny strategi for borgerinddragelse

Det skal siges, at man fra politisk hold er opmærksom på problemet. I BBS føler vi, at der er en positiv vilje i den nuværende kommunalbestyrelsen til at formulere en samlet strategi for borgerinddragelse, som alle parter kan være tjent med. Strategien skal afspejle det paradigmeskift, som er resultatet af grundlæggende ændringer i ikke bare den bornholmske men også den europæiske landdistriktspolitik. Hvor landdistriktspolitikken tidligere havde et sektorbestemt fokus på især landbrug og fiskeri, har landdistriktspolitikken i dag i langt højere grad et territorielt fokus og er karakteriseret af tilstedeværelsen af langt flere erhvervssektorer bl.a. turisme, regionale fødevarer, kunsthåndværk og videnserhverv ofte med afsæt i de enkelte områders konkurrencefordele. Dette skift i landdistriktspolitikken bør derfor ledsages af et skift i den offentlige styring af landdistriktspolitikken, som i højere grad bør inddrage de lokale ressourcer efter princippet om "bottom up". Skiftet ses således i landdistriktsprogrammet, hvor de lokale aktionsgrupper (LAG'er) tillægges en voksende rolle, når det gælder etableringen af lokale arbejdspladser i landdistrikterne, er rig natur, et rent miljø og varierede landskaber samt attraktive levevilkår i landdistrikterne. Det er opgaver, der løses bedst i et "involveringsdemokrati."

Det er på denne baggrund spændende at høre på vælgermødet den 3. november, hvad partierne, og de repræsentanter, der stiller op til valget den 17. november, har af holdninger til borgerinddragelse, da det bliver den nye kommunalbestyrelse, der skal formulere en samlet strategi.